

De leden van de Gemeenteraad
Postbus 1
2650 AA BERKEL EN RODENRIJS

Verzenddatum 19 maart 2021
Ons kenmerk U21.00639
Uw brief van

Samenleving

Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Marcel van Lochem

Telefoon
14 010

E-mail
info@lansingerland.nl

Website
www.lansingerland.nl

Onderwerp **Voortgangsbrief verandering op gave jeugdhulp**

Geachte leden van de Raad,

Zoals u gewend bent houden wij u op de hoogte van de ontwikkelingen van de verandering op gave jeugdhulp. Dit is inmiddels de derde voortgangsbrief.

In de verandering op gave jeugdhulp staat centraal dat we anders omgaan met vragen en problemen rond opvoeden en opgroeien. Voorop staat dat wij voor kinderen en gezinnen die dat nodig hebben goede jeugdhulp willen. We maken hierbij de beweging naar voren. We sturen op de transformatie van langdurige en intensieve, specialistische zorg, naar lichtere en kortere hulp daar wat dat kan. Wij verbeteren bovendien ons zicht op het zorggebruik. Zo combineren wij door middel van de verandering op gave de wettelijke opdracht om de eigen kracht van jeugdigen en gezinnen te versterken en zorgafhankelijkheid te verminderen met de financiële noodzaak om de zorguitgaven te beheersen. In deze brief bespreken we de voortgang en geven we een eerste indruk van de resultaten in 2020.

Samenvatting

Wij werken stevig door aan de verandering op gave om de hulpvraag van jeugdigen en gezinnen op te pakken op een manier die recht doet aan de uitgangspunten van de Jeugdwet en ons beleid. Lichte hulp dichtbij om specialistische hulp te voorkomen is onderdeel daarvan. De uitrol van de praktijkondersteuners is hierin belangrijk en deze verloopt goed. De effecten moeten de komende tijd zichtbaar worden. Ook de komst van de josters in 2020 is een verbetering. Door middel van inkoop realiseren we een kwalitatief goed aanbod en leggen we de basis voor aanbesteding. Daarnaast innoveren we met een aantal pilots. Landelijk onderzoek heeft aangetoond dat gemeenten structureel geld tekort komen om de jeugdtaken uit te voeren, maar het Rijk heeft nog geen financiële tegemoetkoming geboden.

Extra geld voor gemeenten?

Gemeenten zijn en voelen zich verantwoordelijk om jeugdigen die vastlopen in hun ontwikkeling passend te ondersteunen. Dat de stijgende uitgaven gemeenten boven het hoofd dreigen te groeien, is inmiddels landelijk erkend. Gemeenten bieden jeugdigen en gezinnen de hulp die nodig is, ondanks dat de vergoeding vanuit het Rijk daarvoor te kort schiet. Zij maken daardoor pijnlijke keuzes om de jeugd de ondersteuning te geven die ze nodig heeft. In opdracht van de VNG en de regering heeft AEF onderzoek gedaan naar het structurele financiële tekort van gemeenten voor de jeugdhulp. Eind 2020 was het rapport gereed. Dat bevestigde dat gemeenten structureel fors tekortkomen. Wij gaan in een separate brief in op het onderzoek. Vooralsnog heeft het Rijk geen voorstel gedaan over extra geld of aanpassingen van het stelsel. Het VNG-bestuur roept nu arbitrage in.

In de veranderopgave werken we samenhangend aan verschillende maatregelen

De veranderopgave bestaat uit verschillende, samenhangende activiteiten. In 2020 hebben we de volgende zaken uitgevoerd. Een aantal is reeds afgerond, andere lopen nog of zijn inmiddels onderdeel van reguliere werkprocessen:

- Aanpassing van de werkprocessen van de jeugdconsulenten met onder meer het kritischer kijken naar de noodzaak en doelen van hulp.
- De introductie van start-, controle- en evaluatiegesprekken om sterker te sturen op de passendheid en doeltreffendheid van de hulp.
- Op sterkte brengen van de capaciteit van de jeugdconsulenten zodat zij hun wettelijke taak kunnen uitvoeren en invulling kunnen geven aan hun bijdrage aan de veranderopgave.
- Training van de jeugdconsulenten en begeleiding bij de verandering die zij invullen in de gesprekken met ouders en jeugdigen.
- Start van de jeugdcoaches op school.
- Implementatie van de praktijkondersteuners bij huisartsen.
- Onderzoek naar gezinnen die relatief veel zorg gebruiken. We hebben gesproken met ouders om te leren van wat we anders kunnen doen om hen goed te ondersteunen.
- Versterking van het contractmanagement, onder andere met het invoeren van lokaal contractmanagement voor regionale aanbieders.
- Aanscherping van het contract met aanbieders voor jeugd met een beperking.
- Aanpassen van de verordening en beleidsregels om de jeugdhulpplicht van de gemeente af te bakenen en de jeugdconsulenten meer handvatten te geven bij het uitvoeren van hun opdracht.
- Aanpassing van het tarief voor informeel pgb.
- Start van pilots met transformatiesubsidie vanuit de GRJR om eerder passende hulp te bieden en casusregie bij complexe casuïstiek te versterken.
- Opstart van de nieuwe inkoop met een grotere nadruk op doeltreffendheid, duidelijker afspraken en de introductie van nieuwe producten die de beweging van zware naar lichtere hulp stimuleren.
- Regionale ontwikkelingen waaraan we bijdragen zoals de regiovisie, de verschuiving naar lokaal en de verbetering van bedrijfsvoering van de GRJR en gemeenten.
- Screening van cliënten of die beter geholpen kunnen worden onder de Wet langdurige zorg.
- Verbetering van de monitoring.

Een aantal punten lichten we onderstaand uitgebreider toe.

Normalisatie als opdracht

In de Jeugdwet ligt de opdracht besloten om te normaliseren en demedicaliseren. Dat wil zeggen dat niet elke vraag professionele jeugdhulp vereist. Sommige vragen en moeilijkheden horen bij het opvoeden en opgroeien. Als inwoners problemen niet meer aan (dreigen te) kunnen zorgen wij ervoor dat kwalitatief goede hulp beschikbaar is. Die hulp is zo tijdelijk mogelijk. Het voorkomen van zorgafhankelijkheid is namelijk ook een doelstelling van de Jeugdwet. Landelijk is het besef ontstaan dat deze doelen van de Jeugdwet in de afgelopen jaren onderbelicht zijn gebleven en dat te veel nadruk heeft gelegen op het vroegtijdig inzetten van hulp.

In *Versterken van Veerkracht* hebben eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid als uitgangspunten genomen. Met de veranderopgave hebben wij vorig jaar al stappen gezet naar het meer in praktijk brengen van deze uitgangspunten. Dit heeft bijvoorbeeld een plek gekregen in hoe de jeugdconsulenten omgaan met vragen om hulp en in de werkprocessen in de gemeentelijke toegang. Ook de aanscherping van de verordening en beleidsregels passen in dit kader. Verder geven wij door onder meer trainingen en casuïstiekoverleg de consulenten de nodige handvatten. Niettemin is dit ook nog een gezamenlijke zoektocht omdat niet alles zwart-wit is en maatwerk voor ons voorop blijft staan.

De verwachting van de samenleving over waar de overheid verantwoordelijkheid voor neemt speelt hierbij ook een rol. Daarom werken wij bijvoorbeeld aan het initiatief om samen met scholen en CJG in gesprek te gaan met ouders/opvoeders over opvoeden. Voor de Toekomstvisie en de uitwerking daarvan is de vraag welk uitgangspunt we hanteren als het gaat om de vraag wat de verantwoordelijkheid is van de inwoner respectievelijk gemeente en hoe we daar concreet invulling aan geven.

De uitrol van praktijkondersteuners bij de huisartsen (poh) verloopt goed en de effecten moeten de komende tijd zichtbaar worden

De inzet van poh's is één van de maatregelen die AEF in het landelijke onderzoek van naar het structurele financiële tekort van gemeenten adviseert. De onderzoekers plaatsen de kanttekening dat medewerking van huisartsen hiervoor een vereiste is en dat deze niet vanzelfsprekend is. Wij zijn in 2020 begonnen met de implementatie. In oktober was het zover: de eerste poh ging aan de slag. Sindsdien zijn er meer poh's gestart:

- Oktober: gezondheidscentrum Gouden Hart
- November: gezondheidscentrum Berkel en Rodenrijs
- Januari: praktijk Linthorst en praktijk De Grooth
- Februari: praktijk De Gruijl
- Maart: Zorghoek

De belangstelling bij huisartsen is groot. Een aantal artsen heeft aangegeven dat zij willen wachten tot na de coronacrisis. De poh's zijn allemaal in dienst bij de Forta Groep met wie wij een contract hebben tot eind 2021 (met optie op verlenging). Per praktijk is de poh 4 tot 12 uur in de week actief.

Om te kunnen volgen wat het effect is van de poh's op de inzet van specialistische jeugdhulp monitoren wij op twee manieren. Ten eerste monitoren wij de instroom en uitstroom bij de poh's. Onze verwachting is dat een deel van de cliënten met een aantal gesprekken met de poh zijn geholpen en dat er minder doorverwijzingen komen naar specialistische hulp.

Ten tweede monitoren wij ‘aan de achterkant’ het aantal jeugdhulpindicaties met huisartsen-verwijzing. Het is nog erg pril, maar we zien al in de eerste overzichten van de poh’ers dat niet alle jeugdigen een doorverwijzing krijgen. Het is echter nog te vroeg voor uitspraken over de effectiviteit. Zoals we met u hebben afgesproken leggen we in de tweede helft van dit jaar een voorstel aan u voor met de resultaten tot dan toe. Onze planning is dat u dit voorstel in september kunt behandelen.

Jeugdcoaches op school (jos) zijn een verbetering

In 2020 zijn de jos’ers gestart in het primair onderwijs. Daarmee werd ondersteuning geïntegreerd die daarvoor meer versnipperd was. Door de vaste koppeling van de jos’ers aan scholen draagt de jos bij aan een effectief en efficiënt hulpverleningsproces thuis en op school. De jos zorgt er samen met het ondersteuningsteam op de scholen voor dat hulp aanvullend en complementair is en niet overlapt of dubbel wordt uitgevoerd. Deze innovatie is inhoudelijk belangrijk en wij verwachten dat ook de kosten van specialistische jeugdhulp door de jos lager uitvallen. Op het voortgezet onderwijs ligt het complexer om de functie van de jos in de oorspronkelijke vorm te implementeren. Deze scholen hebben vaak een werkgebied dat de gemeentegrens overschrijdt. We zijn hierover in gesprek met de scholen.

In 2020 hebben de jos’ers 490 trajecten gestart (337 licht en 153 intensief) en 131 afgesloten (105 licht en 26 intensief). De jos’ers voeren de trajecten uit. Een licht traject is maximaal 10 uur. Een intensief traject mag langer duren. Hier gaat altijd een brede uitvraag van Team Jeugd aan vooraf. De scholen zijn positief over de jos. In jeugdhulpcijfers over 2020 zien we een eerste aanwijzing dat de inzet van jos’ers effect heeft op jeugdhulpgebruik. We zien namelijk dat er voor kinderen op basisscholen in Lansingerland in 2020 minder indicaties jeugdhulp zijn gestart dan in 2019, terwijl dit patroon niet zichtbaar is bij andere scholen. Omdat 2020 een bijzonder jaar was hebben we over meerdere jaren data nodig om met grotere zekerheid de effectiviteit van de jos te beoordelen. Overigens merken we op dat de jos niet alleen als doel heeft het jeugdhulpgebruik terug te dringen maar een bouwsteen is van een sterke sociale infrastructuur waarin kinderen en gezinnen hulp zo dichtbij, laagdrempelig en zo licht mogelijk krijgen.

Nieuwe inkoop ondersteunt onze aanbodsturing

Op dit moment loopt de inkoop voor de basis GGZ en de dyslexiezorg. De nieuwe contracten gaan in per juli 2021. Een vernieuwing die we onderzoeken is een pilot met een product tussen de basis ggz en specialistische ggz. We verwachten dat dit helpt om opschalen van basis ggz naar specialistische ggz te verminderen en om afschalen vanuit de specialistische ggz te stimuleren. Daarnaast bereiden we ons dit jaar voor op de inkoop voor hulp aan jeugdigen met een beperking. De huidige contracten lopen af op 31-12-2021. We willen onder meer een betere afbakening ten opzichte van andere contracten (met name specialistische ggz) zodat we het contract beter kunnen beheersen.

In regionaal verband werken gemeenten aan het opstellen van een nieuwe inkoopstrategie voor de inkoop per 2023. De insteek is dat de gemeenten een groter deel van de ambulante hulp lokaal gaan inkopen per 2023. Voor ons is dit wat betreft aantallen kinderen en uitgaven een belangrijk deel van de jeugdhulp. We zijn hierdoor beter in staat om een samenhangend pakket in te kopen om onze jeugdigen optimaal te helpen en om beter te sturen op het aanbod.

In onze inkoop zoeken wij de balans tussen enerzijds keuzevrijheid en anderzijds beheersbaarheid. In de nieuwe inkoop van basis ggz en dyslexiezorg kiezen we daarom voor een gelimiteerd aantal aanbieders waarbij we wel voldoende keuzemogelijkheden realiseren. We letten op zowel prijs als kwaliteit. Voor elke nieuwe aanbesteding maken we opnieuw de afweging wat ons de beste waarborgen biedt voor keuzevrijheid, kwaliteit en sturingsmogelijkheden. Heldere contracten met goede partners stelt onze contractmanagers beter in staat om te sturen op de afspraken en de resultaten.

Andere initiatieven voor betere en efficiëntere hulp

Naast de bovengenoemde onderwerpen werken wij aan andere initiatieven in het kader van de veranderopgave. We noemen er enkele.

- **Gezinsondersteuner.** Een relatief groot deel van de uitgaven dragen wij voor een relatief klein deel van de gezinnen. Wij zijn in gesprek met mogelijke partners over hoe wij deze gezinnen op een manier kunnen ondersteunen die beter aansluit bij de leefwereld en die de inzet van hulptrajecten die niet aanslaan vermindert. We denken hierbij aan een pilot met de inzet van een praktische ‘gezinsondersteuner’ in deze gezinnen. Er zijn nog weinig voorbeelden uit het land en met een pilot willen we ontdekken wat werkt in onze context.
- **Passend arrangeren.** Een ander project is de pilot die wij doen met GGZ Delfland waarbij we door een goede samenwerking met onze jeugdconsulenten en ons ‘voorveld’ (zoals jos en poh) de wachtlijst kunnen verkorten en de specialistische hulpverleners zich kunnen focussen op de behandeling. Voordat de specialistische behandeling start werkt het voorveld aan wat we het ‘leven op de rit’ noemen. Denk hierbij aan voeding, beweging, nachtrust en dagstructuur.
- **Versterken casusregie.** Een andere pilot is gericht op het versterken van casus- en procesregie voor gezinnen met complexe casuïstiek.

Resultaten van de veranderopgave in 2020

Jeugdigen en ouders hebben een hoge waardering voor de hulp die we bieden. Dat blijkt uit het cliëntervaringsonderzoek over de eerste helft van 2020. Ze geven een 7,5 als rapportcijfer voor het effect van de hulp. Voor de toeleiding naar hulp en de hulp van de aanbieder zijn de rapportcijfers nog hoger (7,8 en 8,2).

De veranderopgave is financieel verwerkt in de meerjarenbegroting. We hebben onszelf daarmee een financiële taakstelling opgelegd. Belangrijke vraag is daarom of we na overschrijdingen in de afgelopen jaren in 2020 binnen begroting zijn gebleven. Grootste financiële pijnpunten waren de afgelopen jaren de pgb's, hulp aan jeugd met een beperking en de regionale jeugdhulp. Wij zijn bezig met het opmaken van de jaarrekening. De eerste inzichten daaruit zijn:

- Landelijk stijgt het aantal jeugdigen met jeugdhulp jaarlijks. In Lansingerland is de ontwikkeling sinds 2018 stabiel. In andere gemeenten is de instroom met nieuwe cliënten stabiel. Bij ons daalt de instroom licht.
- Het aantal kinderen met specialistische jeugdhulp is afgenomen. De prognose van de GRJR is dat we beperkt over de begroting heengaan (ongeveer 2% op regionale begroting). Er is een grote druk op de specialistische hulp als gevolg van de coronacrisis. Door corona weten we niet zeker wat er nog aan komt.
- We hebben in 2020 meer kinderen via een pgb geholpen dan in 2019 terwijl de uitgaven aan pgb's in 2020 licht zijn gedaald ten opzichte van 2019. Dit heeft te maken met de sterkere sturing door de jeugdconsulenten en aanpassing van de regels.

- Het aantal jeugdigen met een beperking is toegenomen in 2020. De uitgaven stegen nog wel, maar minder sterk dan in 2019. De uitgaven blijven binnen de begroting.

Deze punten sluiten aan op de ontwikkeling die we op basis van het eerste halfjaar van 2020 al zagen. We hebben deze in onze voortgangsbrief van 10 september 2020 uitgebreid tekstueel en cijfermatig toegelicht. Het definitieve beeld over 2020 volgt in de jaarstukken. In opmaat naar de kaderbrief ontvangt u van ons benchmarkgegevens.

De volgende brief over de veranderopgave ontvangt u in het najaar. We stellen voor om voor de leden van commissies Algemeen Bestuur en Samenleving in een beeldvormende avond toe te lichten hoe onze veranderopgave zich verhoudt tot de inzichten uit het landelijke AEF-onderzoek. Hiertoe doen wij een voorstel aan de agendacommissie.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large loop followed by a horizontal stroke and a small vertical tick.

Lucas Vokurka
Secretaris

A handwritten signature in blue ink, featuring a series of sharp, overlapping strokes.

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester